

Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sebzelere İlişkin Tepkilerinin İncelenmesi: Proje Yaklaşımı Örneği

A Study of Pre-School Children's Reactions to Vegetables: A Project Approach Model

Sedef ÇAĞLAR KABACIK, Ebru DERETARLA GÜL

Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Adana, Türkiye

İlk Kayıt Tarihi: 15.06.2016

Yayına Kabul Tarihi: 22.12.2016

Özet

Bu çalışmada, anasınıfına devam eden çocukların sebzelere ilişkin tepkilerinin proje yaklaşımına dayalı etkinlikler aracılığıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2014- 2015 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Adana ili Sarıçam ilçesindeki bir ilkokulun anasınıfındaki 1 erkek 9 kız toplamda 10 çocuk ile anneleri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak çocukların çalışma öncesi ve sonrasında yaptıkları sebzelerle ilgili resimler, anne bilgi formu, çocukların sebzelere ilişkin tepkilerine yönelik bilgi formu ve çocuklar için sebze çizelgesi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında besin grupları sıralamasında çocukların haftalık sebze tüketim miktarlarında artış gözlenirken yemekten hoşlanmadıkları sebze sayısında düşüş saptanmıştır. Çocukların tanımadığı, adlandıramadığı ve yemediği sebze çeşitlerinin azaldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: sebze, beslenme, proje yaklaşımı.

Abstract

In this study, it was aimed to analyze the reactions of the children continuing kindergarten towards vegetables through activities based on project approach. The sample of the research consists of a total of 10 children with 1 boy and 9 girls studying in the second semester of the academic year 2014-2015 in the kindergarten of an elementary school located in Sarıçam district of the city of Adana and their mothers. Pictures related to vegetables drawn by the children before and after the study, mother information forms, information form in regard to the reactions of the children against vegetables and vegetable table for children were used as data collection tools. Regarding the results of the study, while an increase was observed in the weekly vegetable consumption levels of children in the food group rankings, there was a decrease in the number of vegetables they did not like eating. It was seen that the types of vegetable that the children did not recognize, name and eat decreased.

Keywords: vegetable, nutrition, project approach.

1. Giriş

Çocukların beslenme alışkanlıklarının oluşmasında aile, öğretmenler, arkadaşlar ve etkileşimde bulunduğu insanlar önem taşımaktadır. Çünkü çocuk, olumlu ve olumsuz tüm davranışlarında çevresindeki insanların davranış biçimlerini örnek aldığından bu insanlar iyi birer rol model olarak çocuklarda davranış değişikliğine neden olabilmektedirler. Okul öncesi dönem, çocukların yeni besinleri tatma ve keşfetme, hoşlandığı ve hoşlanmadığı gıdaları belirleme, beslenme menüsüyle ilgili tercihler yapma dönemidir (Özyürek ve diğerleri, 2013). Bu nedenle çocuğun yakın çevresi, çocukların tepki gösterdikleri besinleri tüketmelerini sağlayabilmeleri için; onları dinlemeli ve hangi besinleri sevmediklerini öğrenip onlara bu besinlerin yararlarını anlatmalı, bu besinleri çocuğun gözü önünde tüketmeli, sunumuna özen göstermeli ve defalarca sunarak çocukta davranış değişikliği sağlamalı; böylece çocuklara yeterli ve dengeli beslenme alışkanlıkları edinmeleri konusunda yol göstermelidirler.

Okul öncesi dönemde çocuklar besinler konusunda çok seçicidir ve her besine verdiği tepkiler farklıdır (Şanlıer ve Ersoy, 2004). Çocukların besin grupları arasında en çok sebzelere karşı tepki gösterdikleri görülmektedir. Caton ve diğerleri (2014), besinler konusunda seçici oldukları gözlenen okul öncesi dönem çocukları arasında, sebze tüketiminin düşük olduğunu saptamıştır. Bu durumun gerekçesi olarak da çocuğun ek besinlere geçişte sebzeyle tanıştırılmaması, aile, arkadaş, öğretmen vb. çocuğun yakın çevresinden birilerinin sebze sevmemesi, tüketmemesi, sebzeler hakkında olumsuz yorumlar yapması, çocukların sebzelerin kokusundan, tadından, görünümünden hoşlanmaması, genetik yatkınlıkları vb. nedenler sayılabilir. Bu nedenlere bir çözüm önerisi olarak Skinner ve diğerleri (2002), şunu savunmaktadır; ilk yıllarında çocuğa ne kadar geniş bir sebze çeşitliliği sunulursa çocuklar ileriki yıllarında da çoğunlukla bu sebzeleri tercih edeceklerdir. Yakın çevre çocukların sebze tüketim alışkanlıklarını doğrudan etkileyebileceği için onların bu konuda uyguladıkları çözüm yöntemleri de önem taşımaktadır. Örneğin, öğretmenlerin günlük eğitim programlarında sebzeyle ilgili çalışmalara yer vermeleri çocuklara sebzeyi sevdirmeye veya tüketmelerini sağlama konusunda destekleyici olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, anasınıfına devam eden çocukların sebzelere ilişkin tepkilerinin proje yaklaşımına dayalı etkinliklerle incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Problemi

Bu çalışmanın problemini, ‘sebzelerle ilgili yapılacak proje çalışması sonucunda, anasınıfına devam eden çocukların sebzelere ilişkin tepkilerindeki farklılıklar nelerdir?’ sorusu oluşturmaktadır.

2. Yöntem

2. 1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, anasınıfına devam eden çocukların sebzelere ilişkin tepkilerini proje yaklaşımı kullanarak incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden ‘eylem araştırması’ kullanılmıştır.

Eylem araştırmasında, diğer araştırma yöntemlerinden farklı olarak okul ve sınıf içi sorunlara odaklanılabilmekte ve öğretmenin sınıfındaki öğretimin kalitesini arttırmayı amaçlayan ‘araştırmacı öğretmeni’ ön plana çıkarmaktadır (Ekiz, 2003; Kindon ve Elwood, 2009: 22; akt.: Artvinli, 2010).

Proje çalışması, bir konuya yönelik daha fazla bilgi sahibi olmak amacıyla derinlemesine yapılan etkinlikleri kapsayan bir çalışmadır (Helm ve Katz, 2001, s.1; Elmas2007). Proje çalışmalarında konu belirlenirken çocukların yaş ve gelişim özelliklerinin yanı sıra yaşadıkları çevreden ve burada edindikleri deneyimlerden de yararlanması gerekmektedir. Katz ve Chard (1989) proje çalışmasında planlanan sürenin en az bir hafta olması gerektiğini, uzun sürmesi durumunda çocuğun dikkatini toplamasının zorlaşacağını, kısa sürmesinin ise konunun derinlemesine çalışılmasını engelleyeceğini belirtmişlerdir (Akt.: Tuğrul, 2002, s.73). Proje çalışmaları, projeye başlama, projeyi geliştirme ve projeyi sonlandırma şeklinde üç aşamada gerçekleştirilir. Konunun belirlenmesiyle projeye başlanır, gerçekleştirilen etkinliklerle proje geliştirilir ve etkinliklerin raporlaştırılıp sunulmasıyla proje sonlandırılır.

Bu çalışmada, bir öğretim yöntemi olarak tanımlanan proje yaklaşımı kapsamında, beyin fırtınası yoluyla kavram ağı oluşturma, drama yoluyla canlandırmalar yapma, resmetme, sanat faaliyetleri, gezi-gözlem-görüşme yapma, aile katılımı, işbirliği yapma, akran öğretimi, değerlendirme ve sergileme gibi çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmıştır.

2. 2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2014- 2015 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Adana ili Sarıçam ilçesinde bulunan bir ilkokulun anasınıfına devam eden 1 erkek, 9 kız çocuk olmak üzere toplam 10 çocuk ve annelerinden oluşmuştur.

Çalışma grubunda yer alan çocukların yaş aralığı ortalama 63-76 aydır. Anne bilgi formundan elde edilen sonuçlara göre annelerin yedisi 31-35, üçü 26-30 yaş aralığındadır. Eğitim durumlarına bakıldığında 7’sinin lise, 1’inin ilkokul/ortaokul, 1’inin üniversite, 1’inin de yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Annelerin 7’si ev hanımı/işsiz, 1’i işçi, 1’i memur grubunda ve 1’i de serbest meslek grubundadır.

2. 3. Veri Toplama Araçları

Veriler, çocukların uygulama öncesi ve sonrasında yaptıkları resimlerin karşılaştırılması, sınıf içinde ve sınıf dışında gerçekleştirilen uygulamalar sonucunda elde edilen dokümanlar; araştırmacı tarafından hazırlanan ve uzmanlardan alınan dönüt-

lerle son şeklini alan ‘Anne Bilgi Formu’ (yaş, eğitim durumu, meslek vb. bilgileri içermektedir) yarı yapılandırılmış ‘Çocukların Sebzelere İlişkin Tepkilerine Yönelik Bilgi Formu’(tüketim sıklığı, porsiyon miktarı, sevilen/sevilmeyen sebzeler vb. bilgileri içermektedir) ve ‘Çocuklar İçin Sebze Çizelgesi’ (tüketim, tanıma, adlandırma vb bilgileri içermektedir) ile toplanmıştır.

2. 4. Verilerin Toplanması

Araştırmada Nisan ve Mayıs aylarını kapsayan 8 haftalık süreçte veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırması modeli kullanılarak yapılan proje çalışmasının amaçları doğrultusunda sırasıyla aşağıdaki basamaklar uygulanarak veriler elde edilmiştir.

İşlem

Proje çalışması öncesinde anneler ve çocuklar çalışmanın kapsamı, amaçları ve süresi hakkında bilgilendirilip izin alınmıştır. Uygulayıcı çalışmayı kendi sınıfıyla yaptığı için çocukların proje yaklaşımının kuramsal ve uygulamaya dönük temelleri ile ilgili bilgiye daha önceki proje çalışmalarından sahip olduklarını bildiğinden öğrencilerine herhangi bir eğitim verme gereksinimi duymamıştır.

Aşama 1: Projeye Başlama

Araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Anne Bilgi Formu’, ‘Çocukların Sebzelere İlişkin Tepkilerine Yönelik Bilgi Formu’ annelere ve ‘Çocuklar İçin Sebze Çizelgesi’ çocuklara uygulanmıştır.

Ardından araştırmacı tarafından “sebzeler deyince aklınıza ne geliyor?” sorusu çocuklara yöneltilerek hiçbir müdahalede bulunmadan çocuklardan sebzelerle ilgili bireysel resim yapmaları istenmiştir.

Çocuklarla proje çalışması kapsamında kavram haritası oluşturulmuştur.

Çocukların sebzelerle ilgili merak ettikleri soruları sormaları sağlanarak bir soru listesi hazırlanmıştır. Çalışmayla ilgili farkındalık oluşturmak amacıyla aileler gerçekleştirilecek etkinliklerden haberdar edilmiştir.

Aşama 2: Projeyi Geliştirme

Çocuklara sebzelerle ilgili kitaplar, albümler, kartlar vb. verilip incelemeleri istenmiştir. Ayrıca sebzelerle ilgili çizgi filmler çocuklara izletilmiştir.

Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü’ne yapılan gezi sırasında alan uzmanı, çocukları sebzeler konusunda bilgilendirmiştir.

Çocuklarla sanat etkinliği kapsamında oyun hamurlarından sebze figürleri ve sebze sepeti oluşturulmuştur.

Çocuklara Türkçe etkinliği kapsamında sebzelerle ilgili hikayeler okunmuş, bilmece sorulmuş, tekerlemeler ve şiirler söylenmiştir. Ardından çocuklarla hikayeler, bilmece, tekerlemeler, şiirler oluşturulmuştur.

Çocuklara müzik etkinliği kapsamında sebzelerle ilgili ritim çalışmalarıyla şarkılar söylenmiştir. Çocuklarla sebzelerle ilgili edindikleri bilgilere dayalı bir doğaçlama çalışması yapılmıştır.

Evde tükettikleri sebze miktarlarını öğrenmeye yönelik annelerle bir çalışma yapılmıştır.

Çocuklarla gerçek bezelyelerle ve oluşturulan sebze hafıza kartları ile oyun etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Okulda bir anne eşliğinde çocuklarla fen- matematik etkinliği kapsamında salata yapılmıştır. Çocuklarla okuma yazmaya hazırlık etkinliği kapsamında salata tarifi için görsel bir materyal oluşturulmuştur. Evde anneler eşliğinde her çocuk sebze albümünü oluşturmuştur.

Okulda bir anne eşliğinde çocuklarla fen- matematik etkinliği kapsamında sebze çorbası yapılmıştır. Çocuklarla okuma yazmaya hazırlık etkinliği kapsamında sebze çorbası tarifi için görsel bir materyal oluşturulmuştur. Çocuklarla okuma yazmaya hazırlık etkinliği kapsamında sebzeler, manav, pazaryeri vb. ile ilgili çalışma sayfaları yapılmıştır.

Aşama 3: Projeyi Sonlandırma

Başlangıç aşamasında oluşturulan kavram haritası, soru listesi, fotolar vb. çocuklarla incelenmiştir. Yapılan etkinlikler hakkında sohbet edilmiştir. Çocukların öğrendiği bilgilerin de eklendiği yeni bir kavram haritası oluşturulmuştur.

Çocuklardan sebzelerle ilgili resim yapmaları istenmiştir. Böylece çocukların başlangıçtaki resimleriyle sondaki resimleri karşılaştırılıp aradaki farklar gözlemlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış ‘Çocukların Sebzelere İlişkin Tepkilerine Yönelik Bilgi Formu’ annelere ve ‘Çocuklar İçin Sebze Çizelgesi’ çocuklara tekrar uygulanmıştır.

Son olarak çalışmada yapılan ürünlerden çocuklarla bir sergi oluşturulup aileler davet edilmiştir.

2. 5. Verilerin Analizi

Çalışmada veriler betimsel yolla analiz edilmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını kapsayan nitel bir veri analiz şeklidir. Bu analiz türünde araştırmacı, gördüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini doğrudan alıntılar yaparak çalışmasında sıklıkla kullanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3. Bulgular ve Yorumlar

3. 1. Proje Çalışmasının Birinci (Başlama) Aşamasına Yönelik Bulgular

Projenin başlama aşamasında ‘Çocukların Sebzelere İlişkin Tepkilerine Yönelik Bilgi Formu’ndan elde edilen bulgulara bakıldığında, çocuklarının besin tüketim sıklıklarına bakıldığında ‘sebzeler’ grubunun hiçbir çocuk tarafından birinci ve ikinci olarak tercih edilmediği çocukların çoğunluğun ‘sebzeler’ grubunu son sırada tercih ettiği belirtilmiştir. Çocukların haftalık kaç porsiyon sebze tükettiğini bulmaya yönelik soruda çocukların yarısının en düşük miktar olan 1-3 porsiyon şikkını tercih etmiştir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere haftalık sebze tüketim miktarı okul öncesi çağındaki bir çocuk için oldukça düşük miktarlarda seyretmektedir. Oysaki uzmanlara göre okul öncesi çağındaki bir çocuğun günlük ortalama sebzeler grubundan 3 porsiyon tüketmesi gerektiği belirtilmektedir (Ünver, 2004).

Anneler çocuklarının yemekten hoşlanmadığı sebzeleri en çoktan en aza doğru pırasa, kabak, brokoli, bamyaya, karnabahar, lahana, sarımsak, soğan şeklinde sıralamışlardır. Çocukların sebzelere yönelik bilgilerine bakıldığında en çok bamyaya ve brokoliyi tanımadıklarını belirtmişlerdir. Kabak ve pırasanın altı çocuk tarafından yediklerini belirttikleri gözlenmiştir.

3. 2. Proje Çalışmasının İkinci (Geliştirme) Aşamasına Yönelik Bulgular

Alan gezisi sırasında uzmandan edindikleri bilgi ve deneyimleri gözlemlemek amacıyla çocuklarla sohbet edilmiştir. Öğretmenin sebzelerin yararları neler olduğu sorusuna Ç4 ‘bol bol sebze yersek çok güzel saçlarımız, kirpiklerimiz ve tırnaklarımız olur’, Ç10 ‘şişko olmadan büyürüz’, şeklinde cevaplar vermişlerdir. Sebzeler nasıl üretilir? sorusuna ise Ç8 ‘arılar, kelebekler çiçek tozlarını taşıyor ve sebzeler oluşuyor’ ifadesini kullanmıştır. Ayrıca Ç5 ‘bitkilerin suya, havaya, güneş ışığına ihtiyaçları vardır’ derken, Ç3 ‘bitkilerin evlerine de sera denir onun içinde büyürler’ demiştir. Obalı (2009), okul öncesi eğitimi almakta olan altı yaş grubu çocuklara proje yaklaşımını kullanarak verilen beslenme eğitiminin, çocukların beslenme bilgi düzeyine olan etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre, proje yaklaşımını kullanılarak verilen eğitimle, deney grubunun besin gruplarına ilişkin bilgi düzeylerinde olumlu gelişmeler olduğunu ortaya koymuştur. Bu bakımdan düşünüldüğünde bu çalışmanın Obalı’nın çalışmasıyla aynı doğrultuda bulgulara sahip olduğu söylenebilir.

Ünver (2004) “Beş altı yaş okul öncesi dönemi çocukları için geliştirilecek, besin gruplarına yönelik beslenme eğitimi programlarının, çocukların beslenme bilgisi ve davranışlarına etkisi” isimli araştırma sonuçlarına göre, verilen eğitimle deney grubu çocukların kontrol grubu çocuklarına oranla, besin gruplarına ilişkin bilgi düzeyleri ve yemek yeme davranışlarında olumlu yönde gelişmeler olduğu ortaya konulmuştur. Bu sonucun yapılan çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermesi çalışmayı güçlü kılmaktadır.

Alan gezisi sayesinde çocuklarda sebzelere yönelik farkındalık meydana gelmiştir çünkü hemen ertesi gün velilerden çok fazla dönüt alınmıştır. A3 ‘sebzelerle ilgili konuşurken bize toprağın altında yetişen sebzelerden bahsedince babasıyla çok şaşırдық’, A6 ‘sebze yi zorla yedirmeye çalışırken çocuğum benden sebze çorbası istedi’, A8 ‘sebzelerin renkleri nasıl oluşuyormuş anne dedi bende anlat bakalım nasılmış dedim ve o şöyle söyledi; sebzelerin içinde değişik renk maddeleri varmış ve güneşle ortaya çıkıyormuş, doğrusu ben bile bilmiyordum, çok şaşırırım’ şeklinde ifadeler kullanmışlardır.

Yalçın ve Tekbıyık (2013)’ın GEMS (Great Explorations in Math and Science-Fen ve Matematikte Büyük Buluşlar) tabanlı etkinliklerle desteklenmiş, proje yaklaşımının öğrencilerin kavramsal gelişimlerine etkisini inceledikleri çalışmada alan gezileri sayesinde gerçek yaşam deneyimleri sağlanmış, çocukların bütün gelişim alanlarını destekleyecek öğrenme etkinlikleri düzenlenerek çocukların etkin katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Çocukların alan gezisinde, gözlem ve deneyimler yoluyla edindiği kavramları görüme ve resimlerinde yansıttığı gözlenmiştir. Bu çalışmalara ait bulgular yapılan çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu için çalışmanın güçlü yanlarını ortaya çıkarmaktadır.

Çocuklarla sanat etkinliği kapsamında sebze figürlü maskeler yapılmıştır. Ardından bu maskeleri kullanarak sebzelerle ilgili edindikleri bilgileri içselleştirmelerine yardımcı olacak doğaçlama çalışması yapılmıştır. Kurt (2007), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımli eğitim programlarının etkisinin incelenmesi amacıyla yaptığı araştırma sonucunda, proje yaklaşımli eğitim programlarının uygulandığı deney grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerilerinde, Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ile tüm alt faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğunu gözlemlemiştir. Bu durum yapılan çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Çocuklara Türkçe etkinliği kapsamında sebzelerle ilgili hikayeler okunmuş, bilmeceler sorulmuş, tekerlemeler ve şiirler söylenmiştir. Ardından çocuklarla hikayeler, bilmeceler, tekerlemeler, şiirler oluşturulmuştur. Ayrıca çocuklara müzik etkinliği kapsamında sebzelerle ilgili şarkılar dinletip ritim çalışmalarıyla şarkılar söylenmiştir. Böylece proje yaklaşımı ile Yıldız Bıçakçı (2009)’nın belirttiği gibi çocukların deneyim ve bilgilerini hikayeye dönüştürebilecekleri, dramatize edebilecekleri ve merak ettikleri soruları cevaplayabilecekleri bir ortam çocuklara sağlanmıştır.

Bu etkinlikler sonucunda çocukların öğrendikleri bilgilerin, hep beraber ve bireysel oluşturdukları hikayelere, bilmecelere, tekerlemelere ve şiirlere yansıdığı gözlenmiştir. Bu durumu destekler nitelikte; proje çalışmaları sırasında çocukların proje konusuna dair deneyimlerini ve öğrendiklerini çevrelerindeki farklı kişiler ile paylaşmaları, edindikleri bilgileri hikayeye dönüştürmeleri ve canlandırmalar sırasında sözel ifadeler kullanmalarının çocukların dil gelişimine olumlu katkılar sağladığı pek çok çalışmada yer almıştır (Currie 2001, Dungi vd. 2002, Eybel 2003, Katz ve Chard 2000, Yıldız Bıçakçı 2009; akt. Dizman Özasan, 2010).

Çocukların evde tükettikleri sebze miktarlarını öğrenmeye yönelik anneler, bir hafta boyunca çocukların sabah-öğle-akşam öğünlerinde yedikleri sebze türlerini ve miktarlarını not almışlardır. Böylece hem annelerde çocukların sebzelere yönelik tepkilerine ve tüketimlerine dair bir farkındalık oluşmuş hem de öğretmen evdeki durumla alakalı bilgi edinmiştir. Bu çalışma sayesinde annelerin evde daha çok sebze yemekleri yapmaya yönelik çaba sarf ettikleri gözlenmiştir. Ayrıca bazı anneler, bu çalışmadan önce sebze yemekleri yapma sıklıklarına dikkat etmediklerini bundan sonra dikkat edeceklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmaya ek olarak anneler evde çocuklarıyla birer sebze albümü oluşturup okula göndermişlerdir. Bu etkinlik sırasında anneler çocuklarının akademik gelişimlerini desteklemelerinin yanı sıra sebzelere yönelik edindikleri bilgileri gözlemlemiş ve okulda yapılan çalışmalarının çocuklara katkılarına yönelik fikir edinmişlerdir. Ayrıca çocuklarına kendi bilgilerini de aktarma fırsatı bulduklarını ifade etmişlerdir. Okulda bu albümleri çocuklar arkadaşlarına tek tek gösterip nasıl yaptıklarını, albümdeki sebzelerin özelliklerini, faydalarını vb. anlatmışlardır.

3.3. Proje Çalışmasının Üçüncü (Sonlandırma) Aşamasına Yönelik Bulgular

Başlangıç aşamasında oluşturulan kavram haritası, soru listesi, fotolar, materyaller vb. çocuklarla incelenmiştir. Yapılan etkinlikler hakkında çocuklarla sohbet edilmiştir. Yeni bir kavram haritası oluşturulmuştur. Sorular sorularak beyin fırtınası yapılmıştır.

Çocukların en fazla tanıyamadığı sebze olan bamyayı bütün çocukların tanıdığı ve çalışma sonunda bamyaya ve turpun tüm çocuklar tarafından adlandırılabilirdiği görülmüştür. Çocuklardan tümü pek çok sebzeyi yediklerini belirtmişler, yalnızca biri pırasayı yemediğini belirtmiştir.

Gibson ve arkadaşları (1998)'in çocukların meyve-sebze tüketim oranları ve meyve-sebze tüketiminin sağlık üzerine etkileri konusunda bilgi durumunu saptamak için yaptığı çalışmalarında çocukların beslenme bilgi düzeyleriyle tükettikleri meyve-sebze oranları arasında ilişki olduğu gözlenmiştir (Akt. Ünver, 2004). Bu çalışmanın bulguları ile yapılan çalışmanın bulguları paralellik göstermektedir.

Çalışma öncesinde ve sonrasında çocukların yaptıkları resimlere bakıldığında çocukların sebze-meyve ayırımı yapabildikleri, daha çok sebzeyi tanıyarak çeşitliliğin arttığını, sebzelerin şekil, renk, boyut gibi özelliklerinin gerçeğe uygun hale geldiğini, resimlerinin detaylandığı ve kompozisyon oluşturabildiklerini söylemek mümkündür.

4. Tartışma ve Sonuç

Çocukların sebzelere yönelik tutumları ile ilgili bu proje çalışmasında sebzeler grubunun sırasında ve haftalık sebze tüketim miktarlarında artış gözlenirken yemekten hoşlanmadıkları sebze çeşidinde (sayısında) düşüş saptanmıştır. Çocuğunun sebzeler konusunda bir problemi olduğunu düşünen veliye rastlanmamıştır. Çocukların tanımadığı, adlandıramadığı ve yemediği sebze çeşitlerinin azaldığı görülmüştür. Ayrıca sebzelere karşı tepkilerinde olumlu yönde değişiklikler meydana gelmiştir. Bu sonuca göre proje yaklaşımı, çocukların sebzelere yönelik bilgi düzeylerini artırmada ve olumlu tepkiler kazanmalarında etkili bir yöntemdir.

Sebzelerle ilgili düzenlenen etkinliklerde ilk ve son kavram haritası sonuçları karşılaştırıldığında çocukların sebze çeşitleri, sebzelerin üretim aşamaları, nasıl tüketildikleri, yararları, sebze tüketmenin önemi (tüketilmediğinde veya az tüketildiğinde neler olabileceği), sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenmeleri konularındaki bilgilerinde artış olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre proje yaklaşımı, çocukların yeni bilgiler ve kavram edinimini olumlu yönde destekleyen etkili bir yöntemdir denilebilir.

Aile katılım çalışmalarına yönelik sonuçlar karşılaştırıldığında ailelerde sebzelere ve sebze tüketimine yönelik olumlu değişiklikler gözlenmiştir. Buna göre; 'ağırlıklı olarak aile beslenme alışkanlıklarının (daha çok et tüketilmesi, sıklıkla sebze yemeklerinin pişirilmemesi vb.) değiştiği, aile bireylerinin birinin ya da hepsinin sebzeyi sevmemesi, olumsuz tepkiler göstermesi ve çocuğun da onları örnek alması gibi durumların en aza indirilmesi, yemeklerin çocukların damak tadına uygun hale getirilmesi, çocukların sebzelerin faydalarını öğrenmesi, ailelerde sebze ağırlıklı beslenmeye yönelik farkındalığın oluşması' gibi proje çalışmasının amaçlarına ulaştığını destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır.

Proje yaklaşımının uygulama aşamasında gerçekleştirilen etkinlikler sonucunda çocuklarda; hafıza, algılama, problem çözme, soru sorma, dil, sosyal uyum, araştırma, tartışarak yeni bilgiler edinme, edindikleri bilgileri içselleştirme, günlük yaşamla bütünleştirme ve başka alanlara manipüle etme, dinleme, görsel okuma, resimlere bakma, yeni ürünler ortaya koyma, deneyleri izleme ve olayları inceleme gibi becerilerinin geliştiği gözlenmiştir.

5. Kaynakça

- Artvinli, E. (2010). “Coğrafya Derslerini Yapılandırmak: Aksiyon (Eylem) Araştırmasına Dayalı Bir Ders Tasarımı, Marmara Coğrafya Dergisi, 21, 184-218.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara.
- Caton SJ, Blundell P, Ahern SM, Nekitsing C, Olsen A, Møller P, et al. (2014) ‘Learning to Eat Vegetables in Early Life: The Role of Timing, Age and Individual Eating Traits.’ <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0097609.pdf> 05.03.2015 tarihinde indirilmiştir.
- Dizman-Özaslan, H. (2010). Proje Yaklaşımına Dayalı Eğitimin Anasınıfına Devam Eden Çocukların Okul Olgunluğuna Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elmas, N., (2007). Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Mezunu Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Uygulamalarında Proje Yaklaşımını Kullanmalarına Yönelik Görüşleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kurt, F. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımli eğitim programlarının etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Obalı, H. 2009. okul öncesi eğitimi almakta olan altı yaş grubu çocuklarına verilen proje yaklaşımıyla beslenme eğitiminin beslenme bilgi düzeylerine etkisi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Selçuk Üniversitesi, 153 s. Konya.
- Özyürek, A., Begde, Z., Özkan, İ. (2013). Okul öncesi dönem çocukların beslenmesi konusunda ebeveyn görüşlerinin belirlenmesi. Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, 2 (4), 130-144.
- Skinner, J. D., Carruth, B. R., Bounds, W., & Ziegler, P. J. (2002). ‘Children’s food preferences: a longitudinal analysis.’<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0002822302903494.pdf> 07.03.2015 tarihinde indirilmiştir.
- Şanlıer, N., Ersoy, Y. (2004). Çocuk ve Beslenme (2. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Tuğrul, B. (2002). “Proje Yaklaşımının Temel Özellikleri”.Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, 6 (7): 71-79.
- Ünver,Y.(2004).Beş-Altı Yaş Okul Dönemi Çocukları İçin Geliştirilecek, Besin Gruplarına Yönelik Beslenme Eğitimi Programlarının, Çocukların Beslenme Bilgileri Ve Davranışlarına Etkisi.(Yüksek Lisans tezi). Selçuk Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Konya.
- Yalçın, F ve Tekbiyık, A., (2013). ‘GEMS Tabanlı Etkinliklerle Desteklenen Proje Yaklaşımının Okul Öncesi Eğitimde Kavramsal Gelişime Etkisi.’<http://dx.doi.org/10.7827/Turkish-Studies.5574.pdf> 08.04.2015 tarihinde indirilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (Genişletilmiş 9. baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız Bıçakçı, M. 2009. Proje yaklaşımına dayalı eğitimin altı yaş çocuklarının gelişim alanlarına etkisinin incelenmesi. Doktora tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi, 128 s., Ankara.
- Yılmaz, H., Beyazkürk, D., & Anlıak, Ş. (2006). Proje yaklaşımıyla bir uygulama örneği: Süt projesi. Milli Eğitim Dergisi, 172, 155-174.

Extended Abstract

It is known that the food group that children in the world and also in our country find hardest to eat is vegetables. The reason for this situation can be as follows: not introducing the kid to the vegetables while transitioning to additional foods, the fact that family, friend, teacher or someone from closer environment does not like or consume vegetables, making negative comments, the fact that some children do not like the smell, taste and look of the vegetables and their genetic predisposition. However, the way to create a society of healthy individuals is via healthy and balanced nutrition. In order to accomplish that, great care must be given to child's interaction with his immediate surroundings. Because; the child is primarily affected by its mother, father, siblings, friends and teacher. Therefore, great responsibilities fall on the shoulders of the teachers. For example, the fact that teachers allow for studies in regard to vegetables in their daily education programs will be supportive in having children like or consume vegetables.

In this study, it was aimed to analyze the reactions of the children continuing their education in kindergarten in regard to the vegetables via activities based on project approach. The sample of the research consists of a total of 10 children with 1 boy and 9 girls studying in the second semester of the academic year 2014-2015 in the kindergarten of an elementary school located in Sarıçam district of the city of Adana and their mothers. In this study, within the scope of the "activity research" as one of the methods of qualitative research and the project approach defined as a teaching method; various methods and techniques such as creating concept network through brain storming, performing enactments through drama, drawing, art activities, travel-observation-interview, family participation, making cooperation, peer education, evaluation and exhibition. As the tools of data collection, pictures that the children draw about vegetables before and after the study, "mother information form" that was created by the researcher, "information form about children's reaction related to vegetables", and "vegetable chart for children" were implemented. During the project work which was conducted for eight weeks, the children were provided to organize site trips, science, music, Turkish etc. activities, in relation with vegetables. The gathered data were analyzed with a descriptive way. When the results of the study were taken into consideration, it was found that the amount of weekly vegetable consumption increased in the list of nutrition groups, while (the number of) vegetables that they did not like decreased. It was seen that the vegetable categories that the children cannot identify, name or eat decreased. Moreover, there were positive changes in their reactions to vegetables. In addition, an increase was observed in the children's knowledge about eating in a healthy, balanced and sufficient manner. As the result of the activities which were performed at the exercise part of the project approach, it was observed that the skills of children such as memory, perception, problem solving, question asking, language, social adaptation, researching, observation, getting new information by discussing, personalizing the new information, associating with the daily life and manipulating into different areas, listening, visual reading, viewing pictures, creating new products, dramatization, monitoring experiments and examining incidents. When the results for the family contribution studies were compared, it was observed that there were positive changes in the families towards vegetables and the consumption of vegetables. According to this; the results were found that the project study achieved its goals as 'the family eating habits (eating more meat, not cooking vegetables frequently etc.) changed, the situations such as one or all family members' disliking vegetables, showing negative reactions and

the child's imitating them were minimized, meals were made to be appealing to children's taste, children learnt the benefits of vegetables, and an awareness was raised in families for eating vegetables, mainly. When the pictures that the children painted before and after the study were examined, it is fair to say that the children can distinguish vegetables and fruit, the diversity increased as they recognized more vegetables, the features of vegetables like shape, color, and size became complying with the reality, the pictures gained details and the children could create compositions. Regarding to this result, the project approach is an efficient method to increase children's knowledge about vegetables and to make them gain positive reactions.

Key Words: *vegetable, nutrition, project approach.*